

Göteborgs Handels- och sjöfartstidning, hvilket kan ge en upplysning om, i hvad för frågor opinionerna skilja sig åt. Det må anmärkas, att folkhögskolorna, om hvilka samma bref talar, varit i Norge som i Danmark ett hufvudsakligt medel för väckande af bondeklassen till politiskt lif. Derföre ha dessa inrättningar, hvilka först helsades med sådan entusiasm, att genljudet hördes till och med här i Finland, ock numera fått embetsmännen till sina dödsfiender.

Ställningen i Sverge torde vara oss mera bekant. Här har det i andra kammaren herskande landtmannapartiet länge varit ett föremål för »intelligensens» angrepp. Till de senaste veckornas tilldragelser hör en omröstning om begärda anslag till nya universitetsbyggnader i Upsala och Lund, hvilka landtmannapartiet ville afslå. Motpartiets organer ha med anledning häraf gifvit ord och inga visor. Landtmannapartiets ledare få veta, att de icke hafva något begrepp om den högre kulturens intressen, o. s. v.

Öfverhufvud har andra kammaren ständigt inknappat på begärda anslag för embetsverken, dyrtidstillägg åt embetsmännen, m. m. Partiets ståndpunkt är i allmänhet snarlik bondepartiets i Norge.

I *en* sak har särskildt Sveriges landtmannaparti följt en politik, som synes oss nog egendomlig, för att icke rent ut säga egennyttig. Det har envist vägrat att antaga ett nytt militärsystem, stödt på grundsatsen af allmän värnepligt, med mindre indelningsverket upphäfdes. Förgäfves har häremot invändts, att jordegaren genom den fordrade åtgärden tillskyndades en skänk på de öfrige skattdragandes bekostnad; man har hållit på sin fordran, och härens omorganisation har gång på gång strandat på denna klippa, sist för endast en vecka sedan.

När man sammanställer alla dessa mer eller mindre likartade fenomen, måste man inse, att i alla skandinaviska länder pågår en rörelse emot embetsmannaväldet, och dess benägenhet att inom en mindre talrik folkklass monopolisera bildningen, förmögenheten och magten. Att bryta detta välde är tydligen folkpartiets i Danmark afsigt. Skall det kunna vinna densamma? Att embets- och bildningsaristokratien är en seg motståndare, torde man känna äfven annorstädes än i de tre skandinaviska länderna. Har framförallt Danmarks venster ett nytt program, ett reformprogram rörande förvaltningen, undervisningen, och andra sociala förhållanden, hvilket den ville sätta i stället för den nu gällande? Se der frågor, på hvilka vi ej vilja våga ett svar. – Så vidt man härtills erfarit, har här liksom i Norge och Sverge det mest varit fråga om enskilda utgiftsposter, anslag, löner, m. m., men huru man än talat om och mot intelligensens eller embetsmannaklassens välde, synes dock vägen till dess brytande ännu icke vara funnen. Ty att enkelt sätta venstermän att regera, kan blott tjena till att bereda dessa en svår ställning gentemot fiendtligt sinnade underlydande, likasom emot sitt eget parti, om de i allmänhet blott ha sig förelagdt att åstadkomma någon förändring, utan att rätt veta, hvad de vilja.

127 KRIGET.

Morgonbladet n:o 100, 2. V 1877

I. MAKTERNAS STÄLLNING. ENGLAND.

Europas närda förhoppningar, att freden icke skulle vidare störas, hafva icke sannats. I få länder har man velat köpa freden på de kristnas i Turkiet bekostnad, fortfarande öfverlemnande dessa åt deras för-

tryckares vilda utsväfningar. Ministären och Torypartiet i England och Ungrarne hafva varit de enda desiderade bekännarna af denna lära.

Erkännas må, att det hör mycket dertill, för att en regering skall taga på sitt ansvar att offra skatter och blod för ordnande af tillståndet i ett fremmande land. Och frukterna af en sådan intervention äro alltid osäkra. Men Grekland, Serbien, Belgien, Rumänien, och det kan tilläggas Italien utgöra talande bevis, att en intervention kan bära frukt i mensklighetens och de ifrågavarande folkens eget intresse. Ty ehuru eländigt tillståndet i Grekland ännu är och i Rumänien varit, tviflar väl ingen, att det har företrädare framför det turkiska väldet och våldet.

10 Det fria, humana England har i alla dessa interventioner varit antingen ett hinder eller en motvillig deltagare. Dess nuvarande förhållande i turkiska frågan är derföre traditionell politik. Penningeintresset i landet finner sig vid densamma väl. Offer af blod vore en likgiltig sak, ty både i armé och flotta gäller det endast legoknektar. Men de kosta pengar, och krig i öfrigt kostar pengar. Intet krig, inga ökade skatter; det är hufvudsak. När andra makter kriga, kan väl någon gren af Englands industri lida. Men andra vinna i afsättning. Kriget ruinerar alltid något lands industri; det är en medtäflare mindre.
20 Och när fred kommer, är sagde land den förträffligaste marknad. Så t. ex. efter Fransk-Tyska kriget. Äfven under pågående krig är Englands handel alltid »brisk». Dess neutrala flagga betäcker alla haf. England kan icke ens förbjuda sina fria medborgare att på egen risk förse de krigförande med krigsförnödenheter af alla slag, från fartyg och kanoner till revolverpatroner, från kavallerisadlar till hästskosöm, från regnkappor till knappar och skoplagg – med pappersulor. Ty hvilka andra makter kunna anordna verksammare blokader? Dessutom har England alltid ostörd qvar handeln på sina kolonier, östra och
30 och pock lyckliggöra de kristna i Turkiet?

Men England har i frågan äfven två politiska insatser att taga vara på. Det ena är kommandot öfver infarten till Svarta hafvet och öfver Suezkanalen. Huruvida England sjelf vill fortfarande kommendera i Dardanellerna, såsom det hittills genom sin tjenare, Sultanen, gjort, må vara osäkert. Men det kan omöjligt lemna detta kommando åt någon annan, t. ex. åt Ryssland. Suezkanalens historia är en praktillustration till Englands politik. Med händer och tänder arbetade England mot kanalens anläggande; men sedan den väl var färdig, var det en gifven sak, att England ensamt var herre öfver kanalens begagnande – med
40 biträde af Englands dreng, Sultanen. Detta hör förmodligen allt till frihandelsprinciperna, hvilkas förkämpe såsom bekant England är.

Englands andra politiska intresse i turkiska frågan är upprätthållandet af parisetraktaterna. Före Krimkriget var kejsaren af Ryssland genom särskilda fredstraktater med Turkiet erkänd såsom Portens kristna undersåters beskyddare. Genom Parisetraktaten åtog sig stormakterna gemensamt denna befattning. Man vet, huru förträffligt de uppfyllt åtagandet. År 1871 utströks ur traktaten förbudet för Ryssland att hålla större krigsfartyg i Svarta hafvet. Nu är äfven hela resten faktiskt struken. England håller väl ännu i orden på Turkiets inviolabilitet och integritet. Men detta är tillvidare idel väder. Samtidigt hade England, Frankrike och Österrike i en separattraktat förbundit sig att gemensamt försvara Turkiet mot hvarje anfall. Men som nu hvarken Frankrike eller Österrike bryr sig om denna traktat så får England lägga äfven denna separattraktat *ad acta*. Ty då ingen Napoleon III nu vill gifva soldaterna, är England oförmöget att hindra

händelserna hända. Kanske skall dock framdeles någon bit ur den egentlige Parisertraktaten framdragas, om Ryssland återtager sin fordnas skyddsherremakt, åtminstone för de kristna på Balkanhalfön.

I allt det anförda må nu England handla i sin goda rätt, emedan hvarje folk, som det förmår, må handla enligt sina intressen, på hvilkas botten ligger maktrivaliteten mot Ryssland. Men uppenbart är att Englands politik icke öfverensstämmer med mensklighetens allmänna intressen. Ty ingen tror väl att dessa främjas af turkiska våldets upprätthållande. Att Englands politik derföre icke heller är någon god politik, utan att densamma förr eller senare skall lida ytterligare afbräck – torde kunna påstås utan fara för misstag.

10

128 VÄRNEPLIGTSINSTITUTIONEN.

Morgonbladet n:o 103, 5. V 1877

KOSTNADERNAS BESTRIDANDE.

Propositionen om anvisande af medel till kostnaderna för värnepligtens införande bär i princip vittnesbörd om ett Hans Majestäts förtroende till Finlands Ständer, hvilket säkert skall möta tacksamt erkännande. De begärda anslagen afse nemligen endast femårsperioden 1878–1882, och värnepligtsinstitutionens bestånd har sålunda gjorts beroende af Ständernas fortfarande samtycke. De skola säkert icke heller glömma, att ett folk, bland hvilket ingen man är i stånd att möta en fiende, är ett uselt slägte.

20

Man har sett i Svenska tidningar och äfven vid riksdagen i den diskussion om några dagars ökad öfning för beväringen, hvilken förde till ett nog snöpligt resultat, Finlands förskräckliga öde framhållas som en buse för de Svenska riksdagsbönderna. Dessa synas nemligen icke vara hugade att utsätta sitt dyrbara skinn för någon fientlig påkänning, utan önska fortfarande köpa fäderneslandsförsvarare för pengar, dock numera rent värfvade, så att rusttjenst och rotering skulle försvinna. Det är propositionen till värnepligtslag, som gifvit texten till dessa demonstrationer. Naturligtvis hafva vederbörande tagit så knapp notis om propositionen som möjligt. Ty eljest skulle de väl gjort den reflexion, att en lag, som gäller från fem år till fem år, icke gerna kan blifva förtryckande. Och lyckligt är, att detta sannt liberala förfarande af regeringen blifvit följdt. Ty det lättar i hög grad det nya åtagandet och öppnar utväg att efterhand fullkomna institutionen, hvilken äfven måste desto säkrare leda till målet, ju frivilligare åtagandet är.

30

40

I kostnadsberäkningen måste kalkylen öfver tillgångarne komma att utgöra det väsendtligaste föremålet för ständernas öfverläggning. Ty utgiftsbudgeten torde för det mesta undandraga sig deras pröfning. Regeringen måste bäst känna behofvet för hvarje post. Den oinvigde förefaller konstnadsberäkningen hellre för låg, än för hög. Men hvad regeringen ansett vara tillräckligt, måste väl för sådant antagas.

Militiefondens tillgångar utgöra till vidare den stora insatsen på inkomstsidan. Besparingen å dessa tillgångar 9 1/2 miljon mark är öfverraskande stor och aflägsnar allt bekymmer för den första uppsättningen. De årliga inkomsterna, sammanlagdt 2 850 000 mark i rundt tal, utgöras af tre poster: indelta räntan jemte tionden, boställsrendena och vakansafgifterna. Härtill kommer nu den af ständerna åskade bevillningen, till endast 1 miljon mark årligen.

50

På annat ställe (*Morgonbladet n:o 83*) är anmärkt, att med åtagan-